ԱՐՄԷՆԻԱ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 րբլ. ռս. թղթդրմ.

Ուրիշ ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգինները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և դրամ պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 89

1893 ՅՈՒԼԻՍ 1
ՅՈՒՆԻՍ 19 (Հ. Տ.)
[illegible]

Կըհրատարակուի Դշ. և Շբթ. օրեր

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կըհրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւններն։
Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրներն։
Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։
Ծանուցման 1 միջակ գիծը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces, en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de la Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ "ԱՐՄԷՆԻԱ„Ի Թ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

(1893 *ՕԳՈՍՏՈՍ* — 94 *ԱՊՐԻԼ*)

Արմէնիան կը հրատարակուի առաջիկայ տարեշրջանին մէջ միեւնոյն ուղղութեամբ և շաբաթն երկու անգամ, չորեքշաբթի և շաբաթ օրերը։

9րդ ամբողջ շրջանի բաժնորդագինն է՝

Պարսկաստանի համար 5 ֆրանգ (կամ 2 րուբլ ռուսական թղթադրամ)։

Եւրոպայի և այլ տեղերի համար ուր այս լրագրի մուտքն արգիլուած չէ, 20 ֆրանգ։

Ամսական բաժնորդագինն է 2 ½ ֆրանգ։ Քանի ամսի համար որ ուզուի, կարելի է բաժնորդ գրուիլ, 1894 ապրիլ ամսէն անդին չանցնելու պայմանով։

Անոնք որ ամբողջ 9րդ շրջանին (1893 օգոստոս—94 ապրիլ Ն. Տ.) բաժնորդ գրուելով կը վճարեն բաժնորդագինը ամբողջովին կամ մաս առ մաս կանխիկ (մասնական վճարքի վերջին բաժինը գոնէ 1894 յունվարի վերջը մեզ հասած ըլլալով), կը մասնակցին մի վիճակահանութեան որմէ առաջին անգամ ելած թիւը իր բաժնորդագրութեան ստացագրի վրայ ունեցող բաժնորդն կըստանայ 100 ֆրանգ. 2րդ, 3րդ, 4րդ և 5րդ անգամին ելած թիւերն ունեցող բաժնորդները կըստանան 50ական ֆրանգ։ Ուրեմն ամբողջ 9րդ շրջանին համար կանխավճարապէս իրենց բաժնորդագին վճարած 5 բաժնորդներ պարգեւ կըստանան վիճակահանութեամբ։

Կը խնդրուի Արմէնիայի հայրենասէր բոլոր ընթերցողներէն որ ջանան գէթ մէկ վճարող բաժնորդ ալ իրենք գտնելու։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Էնկիւրիի դատապարտուածները. — Հայկական միթինկ Լոնտոնի մէջ. — Սուլթանի կասկածոտութիւնը. — Հայեր ի Թիւրքիա. — Հայեր ի Կովկաս. — Ատրպատականի բեմի Առաջնորդական Տեղապահը. — Նուիրատուութիւն. — Ծախու գիրքեր. — Կ. Պօլսի ամերիկեան դեսպանը. — Քօլերա. — Մարսէյլի օսմ. նախկին հիւպատոսը. — Արտասահմանի լուրեր. — Ծանուցումներ. — Բանասիրական (Մի քանի տող Յունաց պատմութենէն).

ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

Լոնտոնի Սփիքըր շաբաթական հանդէսը յուլիս 24ի թուին մէջ Անգլիա և Հայաստան վերնագրով հրատարակած է հետեւեալը.

Զարմանալու չէ որ այս մեր երկրին (Անգղիոյ) մէջ հասարակաց կարծիքը սաստիկ կըյուզուի Անկիւրիոյ հայական դատաստանին այս կերպ ելք ունենալուն վրայ։ Մեր թերթին ընթերցողք պէտք չունին լսելու թէ ի՞նչ է կարծեցեալ դաւաճանութիւնը՝ որով այժմ տասնեւօթն անձինք ի մահ դատապարտուեցան և աւելի բազմութիւն մ'ալ բազմամեայ բանտարգելութեան։ Մեր քաջատեղեակ թղթակիցն Կ. Պօլսի ատեն ատեն մանրամասն մի տեղեկութիւններ հաղորդած է եղածին վրայ։ Թէ դաւաճանութիւն մը կայ և դաւաճանութիւն մը ամենաքարշ տեսակէն, անոնք որ ծանօթ են իրաց, ընդունելու են։ Բայց դաւաճանքն չեն այն թշուառ Հայերը որոց վրայ այժմ Սուլթանին վրէժխնդրութիւնը բռնկած է, այլ անօրէն կազմակերպեալ խումբը, որ Փոքր Ասիոյ մէջ կը ներկայացունէ այն ատելի և անողորմ դրութիւնը որ թրքական վարչութիւն կը կոչուի։ Թող ընդունինք մենք թէ Սուլթանն անձնապէս մասնակցութիւն չունի այս ոճրական դաւաճանութեան մէջ։ Կարելի է որ այս պարագայիս մէջ ալ, ինչպէս անցեալին մէջ յաճախ, ինքը միայն խաբուած մէկը եղած ըլլայ այն մարդոցմէ որոնք իրեն վախկոտութիւնը և իրեն նախապաշարումները իրենց միջոց առած՝ իրենց ուզած խաղերը կը դարձունեն։ Նոքա որ լաւ կըճանչեն թէ ի՞նչ է իրօք թուրքական վարչութիւն բռնածը թէ՛ ի Ստամպօլ և թէ՛ ի հեռաւոր գաւառս, երբ լսելու ըլլան հայական դաւադրութիւն, անմիջապէս հասկանալու են որ իրօք եղածը խաղ մըն է զոր թուրք պաշտօնեայք կը խաղան նոյն իսկ Հայոց կենաց և ազատութեան դէմ։ Այս տեսութեանս (théorie) *ի նպաստ՝ նախընթացապէս հաւանականութիւն միայն չէ որ ունինք, այլ և ամենահաւաստարիմ չօշափելի ապացոյց։ Ուստի ամենայն կերպիւ յայտնի էր թէ Անկիւրիոյ դաւեշտական դատաստանը ի՞նչ ելք պիտի ունենար։*

Չկրնար ըսել Անգղիացի մը թէ մեզի վերաբերեալ խնդիր մը չէ այս։ Լորտ Պիքընսֆիլտ և Լորտ Սօլզպըրի ջանացին 1878ին մեզի վերաբերել զայն։ Ի Փոքր Ասիա թուրքական վատթար վարչութեան պատասխանատուութիւնը մեր ուսոց վրայ ծանրացած է այժմ։ Այս եղաւ մեր հատուցած գինը Թօրինըրին առաջնորդած կեղծ յաղթանակին։ Եւ թէ որ աշխարհի առջեւ առաջուընէ պարտաւորութեան մը տակ ընկած չէինք երբեւցած, բայց յորմէհետէ ստորագրելու եղանք թուրքական վարչութեանը յԱսիա, ստիպուեցանք այս խնդիրը իբր մեզ վերաբերեալ նկատել։ Հայոց ժողովուրդը իրենց նեղութեան մէջ երկար ատեն իրենց աչքը Անգղիոյ համակրանաց վրայ դարձուցած են և իրենց յետին կարօտութեան ժամուն անկէ օգնութիւն կակընկալեն։ Աստուած գիտէ թէ եղած է երբեք ազգութիւն մը որ քան զՀայս աւելի մեծագոյն պէտք ունենայ բրիտանական օգնութեան և համակրանաց։ Օսմանեան տէրութիւնը կազմող ցեղերուն լաւագոյնին վրայ այս ժամուս թափուած

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՄԻ ՔԱՆԻ ՏՈՂ

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷՆ

Հէթէրիա ընկերութիւնը. — Ալէքսանտրոս Իպսիլանտիս. — Ալի փաշա. — Յունաստանի թագաւորութեան հիմնումը.

(Շար. 88րդ թուէն եւ վերջ)

Շուտով ամբողջ Մօրան իւր լուծին տակ առաւ, բայց հոն հաստատուիլն այնքան հեշտ բան չէր, որովհետեւ երկրին լեռնային դիրքը կը դիւրացունէր տեղացւոց դիմադրութիւնները։ Ուստի Իպրահիմ փաշան հարկ տեսաւ իւր հօրմէն նոր օգնութիւն խնդրելու և Ռէշիտ փաշայի օգնութեամբը կարողացաւ տիրել Միսօլօնկիի, որ տարիէն աւելի էր որ Հիւսիսային Յունաստանի մէջ Սուլթանին զօրութիւնը անյաջող վիճակի մէջ կը ձգէր իւր զօրաւոր դիմադրութիւններով։ Այլ սոյն դիւցազնական բերդին կործանումէն (22 *ապրիլ* 1826) *պիտի ծնէր նաեւ հելլենական անկախութիւնը։*

Արդարեւ այդ ժամանակ Անգլիա և Ռուսիա 1826 *ապրիլ 4ի որոշմնագիրը ստորագրեցին, որ Յունաց և Տաճկաց մէջ կարգադրութեան մը պայմանները կը նշանակէր։ Քանի մը ամիս վերջը նոյն երկու տէրութիւնք միջնորդ կարգուեցան։ Թուրքիա մերժեց ճանչել օսմանեան գործոց մէջ քրիստոնեայ պետութիւններու միջամտութիւնը և նոյն իսկ դեռ ապըստամբայ ձեռքը գտնուող քաղաքներու առմանը չտապեց, մանաւանդ նեղելով Աթէնքը որ* 1827 *յունիս 5ին անձնատուր եղաւ։ Այն ատեն Անգլիա, Ռուսիա և Ֆրանսա յուլիս 6ի դաշնագրութիւնը ստորագրեցին, Արեւմտեան Եւրոպիոյ միջամտութիւնը բռնի ընդունել տալու համար և իրենց միացեալ նաւատորմիղն դէպի Մօրա ուղղուեցաւ։ Կռիւ մը, գուցէ կանխահաս բայց իւր արդիւնքովը բեղմնաւոր, տեղի ունեցաւ ի Նավարին, թշնամի նաւատորմիղին դէմ որ կատարելապէս ոչնչացաւ* (20 *հոկտ.* 1827)։

Սոյն յաղթութիւնը կը բաժնէր Յունաստանը Սուլթանէն, առանց սակայն իսպառ Իպրահիմը հոնկէ վռնտելու, և այս պատճառաւ Ռուսաց դէպի Կ. Պօլիս և Յունաստան քալելու դիւրութիւնն աւելցունելու անպատեհութիւնն ունէր։

Ուրեմն պէտք էր աճապարել և ամեն ինչ շուտ լմնցունել, Արեւելից մէջ Մոսկոֆեան ազդեցութեան վտանգները մէջտեղէն բառնալով։ Նոյն իսկ այս դիտաւորութեամբ որոշուեցաւ դէպի Մօրա արշաւանք մ'ընել։

Տասնուչորս հազար մարդէ բաղկացեալ Ֆրանսական բանակ մը, զօրավար Մէզօնի հրամանատարութեամբ, Թուլօնէն մեկնեցաւ օգոստոս 29ին (1828) *և ի Կորօն ցամաք ելաւ սեպտ. 9ին։ Իպրահիմ, իւր հօրմէն արդէն ստորագրուած պայմանադրութեան մը հնազանդելով, նաեւ ի մօտոյ յարձակում կրելէն վախնալով, իւր բանակաց հրամայեց նաւերը մտնելով ճանբայ ելնել։ Պէլոպոնէսի զօրաւոր բերդերը առանց կռուի առնուեցան, ի բաց առեալ Մօրայի դղեակն, զոր Ֆրանսացիք պարտաւորեցան անձնատուր ըլլալու ստիպել։* (30 *հոկտ.* 1828)։

Երկու ամիս վերջը Ֆրանսական զօրքերը հայրենիք վերադարձան, Յունաստանը գրեթէ ազատ թողլով Թիւրքերու տիրապետութենէն, որք մի միայն Քանտիա կղզին պահեցին։

Դաշնադրութիւն Լոնտոնի. — Հելլենական թագաւորութիւն: — Հետեւեալ այսքան դառն նեղութեանց պատմութիւնը պէտք է քարեղէն սրտերն անգամ շարժէ։ Նոյն իսկ Ցահոմէյի, այդ վայրենեաց աշխարհին մէջ, մինչ տակաւին Գաղղիացիք հոն չէին մտած, հազիւ այսպիսի անգթութիւններ և հարստահարութիւններ ի գործ կը դրուէին կառավարիչ իշխանութիւններէն, ինչ որ կը կատարուին այս վայրկենիս Հայոց վրայ։ Իրենց կողմանէ որևէ համարձակ դիմադրութիւն ընել բոլորովին անկարելի է։ Իրենց շունչ առնելու միակ ակնկալութիւնը դրսէն գալիք օգնականութեան վրայ է։ Ռուսիա ամեն ժամ պատրաստ է բռնաւորին խարազանէն զիրենք ազատելու աշխատութեան յանձնառու ըլլալ և եթէ զայդ ընելու ձեռք զարնէ, ոչ մի Անգղիացի պիտի համարձակի դէմ ձայն բառնալ, եթէ եւս այդ խաչակրութեան ելքը նոյն իսկ օսմանեան պետութեան կործանումն ըլլայ և անոր ընդարձակ աշխարհները խառնուին Ցարի աշխարհաց։ Բարեբաղդաբար Հայերը իրենց բողոքը մի միայն և ոչ ալ գլխաւորաբար առ Ռուսիա կուղղեն, և այդ թշուառ մարդիկն որ այդ մահու դատակնքոյն ներքեւ ընկած են, չեն կրնար ուրիշ կերպիւ փրկուիլ բայց զինեալ միջամտութեամբ։

Մեծին Բրիտանիոյ դիւանագիտական միջամտութիւնը որ Հայոց կրած հալածանքը դադրեցունելու դիտմամբ առաջ եկած է, պէտք է իբր բնական ընթացից հետեւանք նկատել։ Բուռ բաղդի Պր. Կլատստոնն է և ոչ Լորտ Սոլզպըրի, գործոց գլուխը. և աշխարհ ամեն գիտէ թէ ի՛նչ արիութեամբ և յարատեւութեամբ Պր. Կըլատըստոն գիտէ ճակատամարտիլ Թուրքաց անգթութեանց դէմ։ Ունինք նաեւ ի Լորտ Ռոզպերի Արտաքին գործոց պաշտօնեայ մը որ Ազատական քաղաքականութեան լաւագոյն աւանդութեանց հետեւողն է, մինչդեռ ներքին գաւճին մէջ կը գտնուի եւս մեծանուն մէկը և միանգամայն Հայոց դատին եռանդուն բարեկամ։ Վստահ ենք այս հանգամանաց առջեւ, որ Մեծն Բրիտանիա անգործ պիտի չը կենայ այս պահուն որ անողորմ դաւադրութիւն մը իւր մեծագոյն ոճիրը կատարեց Անկիւրիոյ դատաստանին մէջ։ Արդարեւ կարելի է համարել որ ժամանակն անյարմար է կառավարութեան կողմէ և ազդու բողոք մը ընելու օսմանեան կառավարութեան այս ընթացքին դէմ, ցորչափ եգիպտական խնդիրը դեռ ի ձեռին ունի։ Բայց նաեւ ազգերը, անհատից նման, կը կոչուին իրենց պարտքը կատարել նաեւ անյարմար առեններ. ո՛չ երկիրը և ո՛չ մարդիկն իրենց պարտաւորութիւնը կատարելնուն համար չեն մեղադրուիր ժամանակին անյարմարութեան պատճառանօք։ Ուստի լի ենք կատարեալ յուսով որ Անգղիոյ և միւս եւրոպական պետութեանց միջամտութեամբ պիտի բեկանին այն գազանական վճիռները որ արձակուեցան յԱնկիւրիա կարծեցեալ դաւաճանաց վրայ։ Բայց բաւական չէ միայն այդ մարդիկը ազատել պատժէ մը որում չէին արժանի. պէտք է լոյս արձակել նաեւ յընդհանուրս Թուրքական վատթար վարչութեան վրայ ի Փոքր Ասիա, անոր կատարած անիրաւութեանց, անգթութեանց և անբացատրելի և չտեսնուած հարստահարութեանց վրայ։ Չեմ կրնար ցաւ յայտնել որ (Անգղիոյ) ժողովուրդը պարտի մերթ ընդ մերթ իւր ուշադրութիւն այս խնդրոյն դարձունել, զի վերջապէս Մեծն Բրիտանիա Թուրքիոյ հետ մասնակից է իրաց այս զզուելի վիճակին պատասխանատուութեանը։ Բրիտանական շահն է, իրական թէ երեւակայական, որ այս թշուառ Հայերն այլ եւս դադրին այս զրկողութիւններէն։ Մեծին Բրիտանիոյ ժողովրդեան կընկնի սահմանել թէ ե՞րբ պիտի դադարի նաեւ իւր մեղսակցութիւնը այս անիրաւութեանց մէջ, և միանգամայն գոնէ, ինչ որ ամեն բրիտանական կառավարութիւն կարող է ընել, փրկել Սուլթանին զոհերը այն անագորոյն վրէժխնդրութեան ժանիքէն որ յԱնկիւրիա ի պահուս գործ տեսնելու վրայ է։

տարին, Էտիրնէյի դաշնագրութեամբ (1829 սեպտ. 14) Յունաստան ազատ ճանչցուեցաւ, Վոլոյի ծոցէն մինչեւ Արտայի ծոցը գացող գծին հարաւային կողմը գտնուող բոլոր երկիրներով։ Կառավարութիւնը յանձնուեցաւ առժամանակեայ վարչութեան մը Բանէլլէնիօն անուամբ, որ տարիէ մ'ի վեր կիշխէր ընդ նախագահութեամբ Քափօ-տ'Իսթրիայի, որ Աղեքսանդր կայսեր նախկին նախարարներէ մին էր։ Այս Էտիրնէի դաշնագրութեան կարեւորութիւնն անով աւելի մեծ եղած է որ նշանակութեան արժանի փոփոխութիւն մը յառաջացուց Ստորին Դանուբի գաւառաց վիճակին մէջ։ Այսպէս Ռուսիա այս կէտին վրայ իւր բոլոր նուաճած երկիրները (բացի Դանուբի բերաններէն) թողուց, Հայաստանի մէջ նոր ստացած նշանաւոր հողերուն և Սեւ ծովէ ի Միջերկրական իւր տորմիղներու ազատ նաւարկութեանը փոխարէն։ Անկէ զատ, Սերպիա անկախ իշխանութիւն մ'եղաւ ժառանգական իշխանով մը. Մոլտավիա և Վալախիա Թուրքիոյ գերիշխանութեան տակ հօսպոտարներ ունեցան։ Վերջապէս Բրութ՝ ռուս կայսրութեան հիւսիս-արեւմտեան սահմանին վրայ մնաց։ Բայց Դուռը պարտաւորեցաւ ճանչել Ռուսիոյ՝ Դանուբեան իշխանութեանց պաշտպանի տիտղոսը, այսինքն ծածկեալ տիրապետութիւն մը, որու դէմ ապստամբեցան, առաջին առթիւ (1848), նոյն իսկ այն ժողովուրդներ որոնք ենթարկուած էին անոր։

Քափօ տ'Իսթրիա Յունաստանի գործերը վարեց մինչեւ 1831 և այդ թուականին սպաննուեցաւ Յոյներէն։ Յայնժամ պաշտպան տէրութիւնք՝ որոնք Յունաստանի թագը Լէօփոլտ Սաքս-Քօպուրկի ընծայած էին, նորա մերժման վրայ դիմեցին իւր եղբօրը որ Պավիէրայի իշխան մ'էր, Օթօն անուամբ։ Սա ընդունեց իրեն ընծայուած գահը և նուիրագործեց Յունաստանի նոր թագաւորութիւնը (1832)։

Անոր անկումէն յետոյ Յունաստանի գահը բարձրացաւ, 1863ին, Գէորգ Ա, Տանիմարքայի թագաւոր Քրիսթիան Թ ի որդին, որու թագաւորութեան օրով, 1878ին, Պէռլինի դաշնադրութեամբ, Յունաստանի հիւսիսային սահմանագլուխը աւելի ընդարձակուեցաւ։

Հ. Հ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԹԻՆԿ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի մէջ յունիս 26ին մի մեծ միթինկ կազմուեցաւ հայ քրիստոնեաների ներկայ վիճակին վրայ խօսելու համար։ Միթինկին կազմակերպողներն էին Աւետարանական ընկերութիւնները։ Միթինկին մէջ խօսուեցաւ Էնկիւրիի դատապարտուածներին վրայ և որոշուեցաւ անգլօ-հայկական մի մասնաժողով կազմել անմիջապէս, հայ քրիստոնեաների շահերը պաշտպանելու համար։ Կարդացուեցաւ դատապարտուածներէն Պատուելի Գայանեանի որ Մարսուանի քօլէճին վարժապետներէ մին է, ղրկած նամակը, որով կը յայտարարէ յեղափոխական գործերի իրեն մասնակցած չլինելը և զրպարտութեան զոհուելով մահի դատապարտուիլը։ Միթինկին ընտրած մասնաժողովը արտաքին գործերի նախարար Լորտ Ռոզպէրիի հետ տեսակցելով, իւր միջամտութիւն պիտի խնդրէ Էնկիւրիի նախագատ ատեանի վճիռը վերաքննութեան կամ վճռաբեկ ատեանի քննութեանը ենթարկել տալու համար։

Հանրային խորհրդարանի չորեքշաբթի օրի նստին մէջ, արտաքին գործերի ենթաքարտուղարը Պ. Կրէյ յայտնեց թէ Էնկիւրիի դատավճիռը վերաքննութեան կամ վճռաբեկ ատենի քննութեան ենթարկուելով պիտի ջնջուի որովհետեւ անգլիական դեսպանատունէն ղրկուած տեղեկագրին մէջ կը տեսնուի որ դատավարութեան մէջ անկանոնութիւններ եղած են։

ՍՈՒԼԹԱՆԻ ԿԱՍԿԱԾՈՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կ. Պոլսէն կը գրեն թէ Վսեմ. Աբրահամ փաշա Երամեան իւր տկարութիւն դարմանելու համար ուզեր է Եւրոպա անցնիլ և Քարլսպատի հանքային ջուրերը երթալ. սակայն իրեն թոյլտուութիւն չէ եղեր և պալատէն պատասխաներ են թէ «Ի՞նչ հարկ կայ մինչեւ Եւրոպա երթալու. մենք այստեղ Պրուսաի մէջ հրաշալի ջուրեր ունինք ուր Եւրոպացիները կուգան բժշկուելու համար. աւելի աղէկ է Պրուսաի ջուրերը փորձել։» Յայտնի է որ Աբրահամ փաշան բնաւ ազգային գործերին խառնուող մէկը չէ. այսու ամենայնիւ իր Հայ լինելը բաւական եղած է Եըլտըզի պալատին կասկածի երկիւղ ներշնչելու։ Կըսուի թէ Աբրահամ փաշա մինչեւ անգամ ըսեր է որ «Եթէ իմ վրաս վստահութիւն չունիք, երկու լրտես յատկացուցէք որ իմ ետեւէս պտրտին Եւրոպաի մէջ ուր որ երթամ և իմ ամեն մէկ ըրածիս, խօսածիս և շարժմանս վրայ մանրամասն տեղեկագիր ղրկեն ձեզ ամեն օր։ Իմ վրաս հսկող այդ երկու պաշտօնեաների ճանապարհածախքն ալ ես ինքս յանձն կառնեմ վճարել։» Բայց Աբրահամ փաշաի այդ առաջարկութիւն չէ ընդունուած պալատէն։

Սուլթանը նոյնպէս չէ թոյլտուած Պուլկարների Էկզարք Գեր. Եոսէֆին իր տկարութիւն դարմանելու համար Եւրոպաի հանքային ջուրերն երթալ, կասկածելով որ այդ պատրուակով Սոֆիա կերթայ, պուլկար կառավարութեան հետ այլ և այլ խնդիրներ կարգադրելու համար, առանց Բ. Դրան միջամտութեան և տեղեկութեան։ Գեր. Եոսէֆ Էկզարքը ստիպուած գնացեր է Պրուսաի հանքային ջուրերը։

Մինչեւ անգամ Եգիպտոսի նախկին Խըտիվ Իսմայիլ փաշան որ այժմ Կ. Պոլիս կը գտնուի, քանի անգամ որ մտադրութիւն յայտներ է Եւրոպա երթալ հանքային ջուրերը մտնելու, ամեն անգամին ալ միօրինակ պատասխաներ է իրեն թէ աւելի լաւ է Թուրքիաի մէջ մնալ և թէ օսմանեան կայսրութեան երկիրներին մէջ բազմաթիւ հանքային ջուրեր կան, ամեն տեսակ ցաւեր բուժելու կարող։ Այսպէս նոյն իսկ Իսմայիլ փաշան՝ որ թէև մի շքեղ կեանք կը վարէ Վոսփորի ափին վրայ Էմիրկենի իւր դրախտանըման պալատին մէջ և Սուլթանի կողմէն ալ ամեն յարգանք և պատիւ կընծայուին իրեն, կ՚զգայ որ Սուլթան Համիտի ձեռք գերի ինկած է, անոր կասկածոտութեան ենթարկուելով։ Իր բանտ ոսկեզօծ է բայց բանտ է վերջապէս։

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻՒՐՔԻԱ

Աշըգեան Պատրիարքը Սուլթանին պալատը երթալով ըստ սովորականին, Պայրամը շնորհաւորեր է։

—Հայրենիք օրաթերթը յունիս 11/23էն սկսած անպայման ժամանակով դադարման դատապարտուեր է Տպագրական Տեսչութեան կողմէն։ Ազգադիրը կըսէ թէ քանիցս իրեն կրկնըւած պատուէրներին հակառակ գործած է. բայց թէ Հայրենիք տպագրական օրէնքի ո՞ր յօդուածին հակառակ վարուած է, այդ մասին ոչինչ յիշատակուած չէ որովհետեւ Թիւրքիաի մէջ օրէնք չկայ, այլ կառավարողների քմահաճոյքն է որ կը տիրէ։

— Մնակեանի և Ալեքսանեանի դերասանական խումբերը միանալով, մի լաւագոյն թատերախումբ կազմած են որի մէջ կը գտնուին 5 դերասանուհի և 11 դերասան, ամենքն ալ իրենց արհեստի մէջ ծանօթ անձեր։ Այս միացած թատերախումբ՝ առաջին անգամ լինելով պիտի ներկայացունէ Դուրեանի «Թատրոն» թատերգութիւնը յունիս 20/2 յուլիսին։

— Վանի տխրահռչակ Պօղոս եպիսկոպոսը իր ծերութիւն պատճառելով կը պնդէ Բաղէշի առաջնորդութենէն իւր հրաժարականի վրայ և չուզեր Կեդրոնական Ազգային Վարչութեան որոշմանը հնազանդելով հեռանալ Վանէն։

—Արճէշի վանահայր Արժ. Սահակ վարդապետ որ Վանի առաջնորդական փոխանորդ նշանակուած էր բայց դեռ Արճէշ կը մնար, Ազգային Կեդրոնական Վարչութենէն գնացած ըստիպողական պատուէրին համեմատ գնացեր է Վան իր նոր պաշտօնատեղը։

ՀԱՅԵՐ Ի ԿՈՎԿԱՍ

Նախիջեւանէն հետեւեալ ցաւալի թղթակցութիւնը կը գրեն Նոր-Դարին։

Այսօր, 28 մայիսի (9 յունիս), քաղաքիս երկրորդ մասում գտնուող

«Մէչիդի-գուռն» կոչուած չուկայում տակալի կռիւ տեղի ունեցաւ։ Այսպէս, օր ցերեկով, ժամ 10ին, նախօրօք պատրաստուած սիննի Թուրքերն յարձակուեցին հայերի վրայ և անողորմ կերպով գանակոծեցին բացական չելով՝ «կըռն բու էրմանլարի» (կոտորեցէք այս հայերին)։ Բազմաթիւ վիրաւորուած հայերից ո՛չ ոք փորձ չէ փորձել դիմադրելու. շատերը խանութները փակելով փախուստ են տըւել և այդպիսով ազատուել կատաղի Թուրքերի հարուածներից, միայն բացառութիւն է կազմել մի հայ երիտասարդ։ Վերջինս տեսնելով որ իւր ալխըրավաճառ հօրը կատաղած Թուրքերը ծեծում ու խեղդում են և ողորմելին հօրթի պէս բառանչում է, փորձ է փորձում պաշտպանելու հօրը…։ Հօր փորոտիքը դաշոյնի հարուածով թափում են, իսկ իրեն հալածում են և այնքան քարկոծում, որ տեղն ու տեղը մեռնելով հանդերձ դիակն այլանդակւում է և սարսափելի կերպարանք ստանում…։ Այս նահատակուած երիտասարդին միայն աջողւում է մի Թուրքի դաշոյնի մի հարուած հասցնել, որը անմիջապէս մեռնում է։ Երկու հայ տեսնելով, որ Թուրքերի նպատակը անխտիր հայերին կոտորելն է, փայտօն են նստում և շուտով յայտնում տեղիս գաւառապետի օգնական գրաֆ Կամարովսկուն։ Վերջինս զինուած կոզակներով և քաղաքապահներով հասնելով կռուի տեղը, կատաղի խուժանի առաջն առնում է և ցրում. այդպիսով և ազատւում է հարիւրաւոր, գուցէ և հազարաւոր հայերի կեանքն։ Կոզակներն ու քաղաքապահները զինուած շրջում են չուկայում, փողոցներում կարգ պահպանելու համար. Հայերի խանութներն փակուած են, անց ու դարձը գլխաւոր փողոցներում ընդհատուել է, միայն կառքերն են այս և այն կողմն սլանում…։

Մոռացայ գրել, որ գրաֆ Կամարովսկին խաղաղութիւնը վերականգնելուց յետոյ գալիս է պ. գաւառապետը, որը հարեւանցօրէն հարց ու փորձ անում, մի քանի խրատական խօսքեր ասում ու հեռանում։ Ոչ մի մարդ դեռ եւս չի կալանաւորուել։

Այնուհետեւ Թղթակիցը շարունակում է. աւելորդ չենք համարում յայտնել և այս. սրանով երրորդ անգամն է, որ հայերը ենթարկւում են Թուրքերի կատաղի յարձակմանը։ Առաջին անգամ, եթէ չեմ սխալւում, Թուրքերը յարձակուել են 1892 թ. մայիսի սկզբին հայերի վրայ սարում, որտեղ հրացանաձգութիւն եւս տեղի է ունեցել, բազմաթիւ մարդիկ վիրաւորուել են, բայց մարդ չի սպանուել։ Երկրորդ անգամ յարձակուել են 1892 թ. յունիսի սկզբին չուկայում մի շարք վաճառականների վրայ և ջարդ ու փշուր արել։ Այդ մասին իւր ժամանակին գրուել է «Նոր-Դար»ում, որից քաղում եմ հետեւեալ կտորները։

«Անցեալ շաբաթ մի շարք պատւաւոր հայ վաճառականներ ենթարկւեցին Թուրք ամբոխի կատաղի յարձակման…։ Նախօրօք պատրաստուած Թուրք ջահիլների մի խմբակ, թւով 15-20 հոգի, մահակներով յարձակւում են պատահողների վրայ, անողորմ կերպով ծեծում, ջարդ ու փշուր անում։ Հայերից շատերը խանութները փակում և փախուստ են տալիս, իսկ ոմանք ստոյկաների տակին թաքնւում են և այսպիսով խուսափում կատաղի ամբոխի հարուածներից։ Հայերից ոչ ոք փորձ չէ փորձում դիմադրել կամ պաշտպանուել։ Օրը ցերեկով, չուկայում, Թուրքերի այդ յանդուգն յարձակման շարժառիթն բացատրում են նրանով, որ մի քանի օր առաջ մի քանի հայի տղերք մի Թուրքի ծեծել են վերջինիս լրբ առաջարկութեան համար… («Նոր-Դար»ի No. 105, 1890 թ.)։»

Այդ երկրորդ յարձակման հետեւանքն այն եղաւ, որ մի քանի հայեր ու Թուրքեր հաւաքուելով հաշտուեցին ու գործին այնպիսի կերպարանք տուին, որ յարձակուողներն մի քանի րուբլի տուգանքով ազատուեցին։ Այլապէս էլ չէր կարող լինել, որովհետեւ հասարակ, պատահական կռիւ էին ցոյց տուել և հաշտարար դատաւորն էլ միայն տուգանք էր վըճռել։ Այն ժամանակ մեր առաջնորդող պարոններն այսպիսի հետեւանք ունենալը խոհեմութիւն էին համարում, բայց Աստուած աւելի մեծ չարիքից ազատէ մեզ։

Հայերի առաջաւոր մարդիկն աներեւութացել են, չեն երեւում… մընացել է հրապարակում ամբոխը։ Ամբողջ հասարակութիւնը ցանկանում է դառն իրողութիւնը խնդրագրով ներկայացնել նահանգապետին և Կովկասի պ. կառավարչապետին, բայց ոչ ոք յանձն չէ առնում գրելու, կարծես թէ դառն իրողութիւն գրելը «կլեաւուզնի բան է։»

— Թիֆլիզի Թերթերէն կիմանանք որ այս տարի Թիֆլիզի տեղացի բնակիչներէն զինուորագրութեան կը կանչուին 311 հոգի որոնցմէ 237 Հայ են, 71 Վրացի, 2 կաթոլիկ (? ո՞ր ազգէն) և 1 Յոյն։

— Ս. Էջմիածնի հոգեւոր իշխանութիւնը՝ Երեւան նահանգի հացակարօտ գիւղացիներին ինք օգնութիւններ անելէ զատ, նոյն նպատակով հանգանակութիւն ալ բացած է։

— Գեր. Արիստակէս եպիսկ. Սեդրակեան Սինոդի ապրիլ 21/3 մայիսի նստին մէջ խնդրած է որ ինք Վաղարշապատի Շողակաթ վանքի վանահայր լինի ցմահ։ Սինոդը ընդուներ է իւր այդ խնդիր և երեք ամսի համար անընդարաժին յատկացուցեր է վանքի 2 սպասաւորներին։ Սրբազանը արդէն սկսեր է գործադրել իւր նոր պաշտօն և ձեռնարկեր է վանքը վերանորոգելու։

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՏԵՂԱՊԱՀԸ

Թիֆլիզի Թերթերէն կիմանանք որ նորընծայ աբեղայներէն Արժ. Մեսրոպ Վ. Տէր-Մովսեսեան Դավրէժ պիտի ղրկուի, Ատրպատականի թեմի առաջնորդական տեղապահութեան պաշտօնով։ Արժ. Մեսրոպ աբեղան (աշխարհական անունով Փարսադան Տէր-Մովսեսեան Գանձակեցի) դեռ եւս անցած տարի Վիէննա կը գտնուէր ուրկէ Էջմիածին կոչուեցաւ ուսուցչութեան պաշտօնով։ Մէկ երկու ամիս է դեռ որ աբեղայ ձեռնադրուած է և ահա Ատրպատականի պէս մի կարեւոր թեմի առաջնորդական տեղապահութիւնը իրեն կը յանձնուի։

Սիրելի է մեզ յուսալ թէ իւր գործունէութիւն ցոյց կուտայ որ մի այդպիսի կարեւոր թեմի ծանր և փափուկ պաշտօնը իրեն յանձնուած լինելը մի սխալմունք չէ եղած։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլէն մի հայ գործաւոր նըւիրեց Արմէնիայի առաջիկայ 9րդ ամբողջ շրջանէն 1 օրինակ Պարսկաստանի Միանտուապ քաղաքի վարժարանին և մի օրինակ Դավրէժի Լիլավա թաղի վարժարանին։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին ի միջի այլոց և հետեւեալ գիրքերը որոնք իրենց առջեւ նշանակուած գիներով կը ղրկուին նաեւ Մարսէյլէն դուրս տեղեր։

ՍՈԽԱԿ. Լիակատար երգարան։ Հրատարակեց Գրիգոր քահանայ Գըրիգորեանց։ Հատոր Ա. Տպագր. Մոսկուա 1890։ (Կը պարունակէ 282 երգեր, ինչպէս հիներէն, նոյնպէս և նոր երգերէն շատեր) 4 ֆրանգ։

Խրիմեան Հայրիկ, Դրախտի ընտանիք։ 2 ֆր. 10 սանթիմ։

Խրիմեան Հայրիկ, Սիրաք և Սամուէլ։ 1 ֆր. և 75 սանթիմ։

Կ. Պօլսի Ամերիկեան դեսպանը

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների Կ. Պօլսի նորընտիր դեսպան Պր. Ալեքսի Թրօլ յունիս 9/21ին հասեր է Կ. Պօլիս։

ԽՈԼԵՐԱ.

Թուրք լրագիրները կը գրեն թէ մինչեւ այժմ 300,000 ուխտաւոր լեցուած է Մէքքէի մէջ և այդ թուի հետ բաղդատելով շատ չեն գտներ քոլէրայէն մեռնողների թիւը։

Եւրոպական լրագիրներին եկած հեռագիրներին նայելով, յունիս 26ին 450 մարդ քոլէրայէն մեռեր է Մէքքէի մէջ։ Քոլէրան հետզհետէ կը սաստկանայ այնտեղ։ Մեռնողների օրական թիւը մինչեւ 900ի ելաւ։ Յունիս 29ի հեռագիրը կիմացունէ թէ նոյն օր 650 մարդ է մեռած։

Պետերբուրգէն կը հեռագրեն թէ քոլէրան այժմ շատ քիչ զոհեր կունենայ այն նահանգների մէջ ուր դեռ դադրած չէ. միայն թէ դեռ Բոտոլիսի մէջ աւելի սաստկութեամբ կը տեւէ քան թէ ուրիշ տեղեր։ Մայիս 16/28էն մինչեւ յունիս 5/17, Բոտոլիսի նահանգին մէջ 102 մարդ բռնուած է քոլէրայէն և 31 մարդ մեռած։

Պարսկաստանէն հիւպատոսների ղրկած տեղեկագիրները սուտ կը հանեն այն լուր թէ քոլէրան նորէն սաստիկ կերպով երեւան ելեր է Պարսկաստանի մէջ։

Մարսէյլի օսմ. նախկին հիւպատոսը

Մարսէյլի օսմ. նախկին ընդհ. հիւպատոս Յովհեան Յովսէփ էֆէնտին մեռեր է Մալթայի մէջ ուր կը պաշտօնավարէր այժմ։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ռուս կառավարութիւնը մի օրէնք հաստատեց որով Չինացիներին պիտի արգիլուի առեւտրով զբաղիլ արեւելեան Սիպերիայի զանազան տեղերը։ Այդ տեղեր Ռուսերին միայն պիտի թոյլատրուի առեւտրական գործեր անել։

— Միջերկրականի անգլիական նաւատորմղի զրահաւորներէն Վիքթորիա շոգենաւը նոյն նաւատորմղի «Քամբէրտաուն» զրահաւորին զարնուելով յունիս 22ին Սիրիական Տրիպոլիի մօտերը, 15 վայրկեան յետոյ ընկղմեցաւ, 360 մարդ ալ իր հետ իջեցունելով ծովին յատակը։ Մնացած 255 անձերը միայն ազատուած են։ Խեղդուածներին մէջ է նաեւ Միջերկրականի անգլիական նաւատորմղի հրամանատար ծովապետ Թրայըն որ այդ շոգենաւի մէջ կը գտնուէր։ Նաեւ ծովային 22 սպաներ կան խեղդուածներին մէջ։ Անգլիական նշանաւոր զրահաւորներէ մին էր այս որ այդ փորձանքի պատահեցաւ. 1887ին ծովը իջեցուցած էին։ Դիակներէն հինգը գտնուելով թաղեցին Տրիպոլիի մէջ զինուորական պատիւներով։ Պր. Կլատըսթօն սաստիկ յուզուած ձայնով յայտնելով Վիքթորիայի կորուստը Հանրային Խորհրդարանին մէջ, սըրտայոյզ գովեստներ կարդաց Թրայըն ծովապետին և իւր սպաներին համար։

— Ալմանիայի Բայխստագին համար համեմատական քուէարկութեան մընացած երեսփոխանների ընտրութիւններն ալ կատարուած են։ Կը կարծուի որ զինուորական օրինագծին կուսակիցներն այժմ աւելի շատ կը լինին Բայխստագի մէջ քան հակառակորդները։ Նոր Բայխստագը պիտի գումարուի յուլիս 4ին։

— Սօֆիայի «Սվօպօտա» լրագիրը Սերպիայի գահակալ Օպրէնովիչ գերդաստանին համար պարսաւական յօդուածներ հրատարակած լինելով, սերպ կառավարութիւնը բացատրութիւն խնդրեց Պուլկարիայի արտաքին գործերի նախարար Պր. Կրէքօվէն որ յայտարարեց թէ «Սվօպօտա»ն կիսապաշտօնական լրագիր մը չէ։ Միջադէպը փակուեցաւ այսպէս։

— Ալմանիայի կայսրն ու կայսրուհին յուլիս 10ին Նորվէկիա պիտի երթան։

— Տանիմարքայի թագաւորն ու թագուհին Լոնտոն կերթան, Եորքի դքսի ամուսնութեան հանդէսին ներկայ գտնուելու համար։

— Զարեւիչը որ Լոնտոն կերթայ, յունիս 28ին Պէրլինէն անցած օրը պիտի տեսակցէր Վիլհէլմ կայսրին հետ բայց կայսրը իմացուց թէ կը ցաւի որ չպիտի կրնայ Բերլէն մեկնիլ

Պէրլին գալու համար : Լրագիրներէն ոմանք վիլհէլմ կայսրի այս վարմունքին պատճառ կը համարին ռուսօ-ալմանիական առեւտրական դաշնագրին համար եղած բանակցութիւններին չյաջողիլը :

—Պիզմարք քիչխան հիւանդացած է։

—Պէրնի (Զուիցերիա) մէջ անիշխանականներու շարժումներին պատճառով, կառավարութիւնը զգուշական խիստ միջոցներ ձեռք առած է :

— Եգիպտոսի Խտիվը յուլիս 6ին պիտի մեկնի Ալեքսանդրիայէն Կ. Պօլիս երթալու համար :

— Ռանգունէն (Անգլիական Բիրմանիա) կը հեռագրեն թէ յունիս 26ին իսլամական տօներին առթիւ մի մեծ կռիւ ծագեցաւ Մահմետականներին և Հնդիկներին միջեւ : Ոստիկանութիւնը երբ միջամտեց, անոր վրայ ալ քարեր նետեցին : Տուներու պատուհաններէն կրակ արին ոստիկաններին վրայ որոց սպայներէն մի քանիները ծանրապէս վիրաւորուեցան : Ոստիկանները ստիպուեցան իրենք ալ կրակ անել խռովարարներին վրայ : վերջապէս զօրքերը համնելով վերջ տուին կռուին : Խռովայոյզներէն 20 հոգի սպաննուած և շատեր վիրաւորուած են :

— Ցուրիխի մէջ նամականիշներու (timbres-poste) միջազգային ցուցահանդէս բացուեցաւ յունիս 25ին : Զուիցերիայէն, Ֆրանսայէն, Իտալիայէն, Ալմանիայէն, Աւստրիայէն և Սպանիայէն 65 ցուցադիրներ 1 միլիոն ֆրանգի արժողութեամբ նամականիշներ ղրկած էին : Զուիցերական դաշնակցութիւնը, նամականիշներին Զուիցերիայի մէջ գործածուիլ սկսելուն 50րդ տարեդարձին առթիւ յատկապէս, որոշեց 5 սանթիմնոց 36,000 քարտեր ծախու հանել : Նամակատան մէջ այդ քարտեր ծախու դրուած դռնակին (guichet) առջեւ մեծ խռնումն եղաւ չորեքշաբթի օր (յունիս 28). իրար կոխոտեցին, ծեծեցին և վիրաւորուողներ եղան : Այդ 5 սանթիմնոց քարտեր այժմ սկսած են 20 ֆրանգ և աւելի արժէք ունենալ. փնտռողներ շատ կան :

—կորնթոսի ջրանցքի բացման հանդէսը պիտի կատարուի յուլիս 15ին :

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ըստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և ղրկելու փոստի ծախքը :

ԺՕՐԺ ՍԱՆ — Գարիբալդիի կենսագրութիւնը ,35 սնթ.։

Հ. կղեմէս Վ. Սիպիլեան, Դասաւորութիւն Ռուբինեան դրամոց (Մէկ լուսանկարատիպ պատկերով, վեց վիմատիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին, որոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակեալներ։ Մեծ 8º երես ԺԶ+88+32). Վիեննա 1892 : Գին 7 ֆրանք։

(Ցանկացողին ձրիապէս կը ղրկուի յառաջաբանն ու ներածութիւնը)։

Խօսք վասն Հայրենասիրութեան Բ տպագրութիւն 60 սնթմ.։

ԵՐԶՆԿԵԱՆՑ — Ազգային երգարան ձայնագրեալ (հայկական ձայնանիշերով) 2 ֆր. 80 սնթմ.

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Ց. Վ. Խաչերեանց. կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սորվեցունող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ) : Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգներու անգլիերէն թարգմանութիւնն է : Երկու հատորը միասին՝ 5 ֆր. : (1 տոլար ամերիկեան) :

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւններու նշանակներովը մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած։ 1 ֆրանգ :

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՍՐԲԱԶԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Տաճկական բռնութեան նահատակ եղող Խորէն Նարպէյ-Լուսինեան Սրբազանի պատկերը ընտիր թղթի վըրայ տպուած կը ծախուի Արմէնիայի խմբագրատունը : Գինն է 65 սանթիմ, փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով :

◆

Ասոնցմէ զատ, Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարեգին Զարբհանէլեանի, Րաֆֆիի, Ծերենցի հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով և յն. և յն. :

Գրավաճառանոցի մանրամասն ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը ղրկուի ձրիապէս :

◆

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրեւ նմոյշներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան պարագաներու տակ իր երբեմն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորսուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իբրև նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տըպագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմէնիա լրագիրներին մէջ : Նմոյշներին մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ինչ տպաւորութիւններու տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ :

“ԱՐՄԷՆԻԱ”Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ

ԳԻՐՔԵՐԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՈՐ ՊԻՏԻ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

1893 Նոյեմբեր 21/3 Դեկտեմբերի կիրակի օրը

ԳԻՆ ՏՈՄՍԱԿԻՆ 1 ՖՐԱՆԳ

Տոմսակները Արմէնիա լրագրի կնքովը կնքըւած և խմբագիր-տնօրէնէն ստորագրուած են :

☞ Այս վիճակահանութեան ամեն թիւերն ալ կը շահին որովհետեւ 2000 տոմսակ է և 2000 օրինակ ընտիր գիրքեր, տետրակներ, պատկերներ, աշխարհացոյց քարտէզներ (100 ֆրանգնոցէն մինչեւ 15 սանթիմնոց) վիճակահանութեան դրուած են որ պիտի կատարուի 1893 Նոյեմբեր 21/3 դեկտեմբերի կիրակի օրը, Մարսէյլ, Արմէնիա լրագրի խմբագրատանը մէջ : Իւրաքանչիւր թուի շահածը կը հրատարակուի նոյն շաբաթի մէջ Արմէնիայի միջոցով : Վիճակահանութեան կատարուելէն յետոյ՝ ամենէն ուշը ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԵՔ ԱՄԻՍ, այսինքն մինչեւ 1894 փետրվար 21/5 մարտ, ով որ իւր տոմսակ ներկայացունէ կամ ղրկէ Արմէնիայի խմբագիր-տնօրէնին, կստանայ ինչ որ վիճակուած է անոր. կարող է նաեւ խմբագրատան Գրացուցակի գնովն իբրեւ դրամ հաշուել ինչ որ ելած է իւր տոմսակի կամ տոմսակներին և նոյն արժէքի համեմատութեամբ ուրիշ գիրք կամ պատկեր առնել Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու գտնուածներէն :

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներովը :

◆

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմէնիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ չվճարուած՝ գիրք չղրկուիր :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՅ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած),
Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՍԱՂՄՈՍ ԽՍՐԱՅԷԼԻ »

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻԱՅ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած ջանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սնթմ։

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիներու պանդխտութեան տխուր հետեւանքներու մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.

Զ. ԳԱՄԱՌ ՔԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենն առարտելոյն (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած ազատաշունչ ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են) : 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ :

Է. ԼԻՆՉԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)

Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՀԱՅԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ : Թիւրքահայաստանի մէջ բընակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներու թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը :) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։

Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յուշարարի մէջ որ ութածալ գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ինչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.

ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ԲՈՑԱՐԻՍ (Յունաստանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Յոյներն ինչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար), (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՅԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie dn Midi, et Papeterie
Allées de Meilhan, 44.